

เปรียบเทียบคนกำเนิดของชนชั้นนายทุน

ชนชั้นนายทุนมีบทบาทสำคัญยิ่งทั้งทาง เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เป็นผู้นำให้เกิดการ เปลี่ยนจากระบบศักดินาเป็นระบบทุน (1) ฐานเศรษฐกิจ ของชนชั้นนี้ คือ การรวมสะสมทุนในมือของคน ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญหนึ่งในการ เปลี่ยนเข้าสู่ระบบนายทุน (2) กระบวนการสะสมทุนในมือของชนชั้นนายทุน ถูกกำหนดโดยอัตรามูลค่าส่วนเกินและอัตราการกอบกู้ของทุน (3) ภายใต้ระบบ

(1) "การ เปลี่ยนจากระบบศักดินามาสู่ระบบนายทุนนั้น เกิดขึ้นในช่วง เวลาที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ เกิดขึ้นที่ยุโรปก่อน แล้วจึงเกิดขึ้นที่ ญี่ปุ่นตามมา แต่ในหลายประเทศการ เปลี่ยนแปลงนี้ยังไม่เกิดขึ้นสมบูรณ์" อ้างจาก ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "คำบรรยายประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเปรียบเทียบ", คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, หน้า 1.

(2) ในหนังสือ Capital Karl Marx ใควิเคราะห์ลักษณะสำคัญ 3 ประการของระบบนายทุน คือ

1. เป็นการผลิตเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยน เป็นการผลิตเพื่อตลาด (commodity production) ไม่ใช่ผลิตเพื่อใช้เอง
2. มีการผูกขาดปัจจัยการผลิตอยู่ในมือชนชั้นนายทุนซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย
3. พลังแรงงาน (labour power) กลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง

อ้างจาก ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง (พระนคร: ไทวันนาพานิช, 2519), หน้า 92.

(3) Eznesto Laclau, "Feudalism and Capitalism in Latin America," New Left Review 67(May - June 1971): 35.

การแลกเปลี่ยนพลังแรงงานจำนวนมากจะถูกเปลี่ยนเป็นทุนสะสมอยู่ในมือของนายทุน ส่วนแรงงานซึ่งอิสระจากปัจจัยในการผลิต อิสระจากพันธะเงื่อนโซ่ของสังคม ก็โยกย้ายพลังแรงงาน (คือ ความสามารถในการทำงาน) แก่นายทุน พลังแรงงานกลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง ดังนั้นกระบวนการสะสมทุนในลักษณะหนึ่ง คือ เปลี่ยนพลังแรงงานเป็นทุน อีกลักษณะหนึ่ง คือ เปลี่ยนผู้ผลิตอิสระเป็นแรงงานเสรีที่มีชีวิตอยู่กับค่าจ้างแรงงาน คาร์ล มาร์กซ เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า "การสะสมทุนขั้นแรกเริ่ม" (primitive accumulation of capital) ซึ่งเป็นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่แยกผู้ผลิตจากปัจจัยในการผลิต ก่อให้เกิดทุนขั้นแรก เริ่มสุดในมือของชนชั้นนายทุน (1)

ก่อนที่แรงงานจะถูกตัดขาดจากปัจจัยการผลิต เขาเป็นแรงงานบังคับในที่ดินของเจ้านาย เมื่อเปลี่ยนสู่เศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อการค้า พวกเจ้านายก็ได้ออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ในสังคมที่จะบังคับช่วงชิง เว้นคืนที่ดินจากผู้อยู่ใต้ปกครองที่เคยถือครองคืนไป ทำให้บุคคลเหล่านั้นกลายเป็นแรงงานที่มีชีวิตอยู่กับค่าจ้าง กระบวนการ เว้นคืนที่ดินหรือการตัดปัจจัยการผลิตของผู้ผลิตเล็กนี้ เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ที่กระทำกันหลายประเทศ แต่ผลสำเร็จ รูปแบบ ตลอดจนระยะเวลาที่เกิดแตกต่างกันออกไป

ดังนั้นกำเนิดของชนชั้นแรงงานที่มีชีวิตอยู่กับค่าจ้างในช่วงปลายของสังคมศักดินาจึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเปลี่ยนเขาสู่ระบบนายทุน โดยทั่วไปแล้วจะได้ศึกษาถึงระบบการผลิตในสังคมศักดินายุโรปและระบบการผลิตในสังคมศักดินาเอเชีย การศึกษาทั้ง 2 ระบบ เป็นเป้าหมายสำคัญของบทนี้ เพื่อ

(1) Karl Marx, "The So-Call Primitive Accumulation," Capital: A Critical Analysis of Capitalist Production. (Moscow: Progress Publishers, 1965), 1: 715.

จะศึกษาและเปรียบเทียบซึ่งถึงคนกำเนิของชนชั้นนายทุนของแต่ละสังคม ภายใต้หัวข้อในบทนี้จะเป็นการสำรวจเพื่อหาประเด็นสำคัญอันที่จะเชื่อมโยงถึงคนกำเนิของชนชั้นนายทุนของไทยในบทความต่อไป

คนกำเนิของชนชั้นนายทุนในสังคมยุโรป

กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

พื้นฐานของระบบศักดินายุโรป คือ การผูกขาดการครอบครองที่ดินโดยเจ้าขุนมูลนาย⁽¹⁾ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากเงื่อนไขความสัมพันธ์ทางการเมืองของระบบศักดินายุโรปผ่านความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ คือ โพรซันกับเจ้าขุนมูลนาย ซึ่งเป็นเจ้าที่ดิน พวกเจ้าที่ดินขึ้นกับกษัตริย์อีกทีหนึ่ง ลักษณะดังกล่าวทำให้พวกเจ้าที่ดินหรือเจ้าขุนมูลนายนั้นมีความสัมพันธ์โดยตรงกับขบวนการของการผลิต⁽²⁾ และการมีสิทธิเหนือที่ดินของเจ้าขุนมูลนายนั้นจะเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการบังคับหรือควบคุมชาวนา หรือไพร่ที่เจ้าที่ดินยอมให้หรืออนุญาตเช่าที่ดินทำกิน ที่ดินจึงเป็นทั้งที่มาของความมั่งคั่งและแหล่งของอำนาจ^(*) ดังนั้น

(1) ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "คำบรรยายประวัติศาสตร์เศรษฐกิจเปรียบเทียบ," หน้า 4.

(2) ลักษณะเช่นนี้จะต่างจากสังคมศักดินาเอเชีย ซึ่งรัฐจะเป็นผู้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับขบวนการผลิตแต่เพียงผู้เดียว พวกเจ้านายขุนนางเป็นแต่เพียงกลไกของรัฐซึ่งจะโยนย้ายความมั่งคั่งเงินในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับกำเนิของชนชั้นนายทุนในสังคมเอเชียภายใต้บทนี้.

(*) เป็นลักษณะสำคัญของสังคมศักดินายุโรป ผู้ที่มีอำนาจวาสนาทางการเมืองจะต้องเป็นผู้ที่มีที่ดินมากก่อน เนื่องจากสามารถรวบรวมกำลังคนเข้าไว้ในอำนาจหรือให้ทำกินในที่ดินของตน มีผลทำให้ประมุขหรือกษัตริย์

ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินจึง เป็นผู้ปกครอง (1)

เมื่อพวกเขาชุมนุมมาผูกขาดที่ดิน เป็นของตนเองแล้ว โดแบ่งที่ดินส่วนหนึ่งให้ไพร่ (serf) เขาทำกิน เกิดความสัมพันธ์ทางชนชั้นระหว่างผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครองโดยผ่านที่ดิน ผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินจะเป็นผู้ปกครอง ส่วนผู้ที่มาเช่าที่ดินทำกินจะเป็นผู้อยู่ใต้ปกครอง เพราะฉะนั้นพันธะเงื่อนไรของสังคม คือ เจ้าที่ดินจะให้ความคุ้มครองแก่ไพร่และไพร่จะต้องมีพันธะเสียค่าเช่าที่ดินหรือภาษีตอบแทนเจ้าที่ดิน พันธะนี้ทำให้ไพร่ในแง่หนึ่งมีลักษณะเป็นผู้เช่า ไพร่ยังคงมีกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจุบันการ ผลคืออย่างใดก็ตามยังมีพันธะอื่นที่ไพร่จะต้อง เสียให้แก่เจ้าที่ดินอีก

ที่ดินอีกส่วนที่เจ้าที่ดินเป็นเจ้าของจริง ๆ ที่ดินส่วนนี้ เรียกว่า "demesne" ไพร่ถูกเกณฑ์แรงงานในทำงานในที่ดินส่วนนี้โดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ดังนั้นไพร่จะทำงานส่วนหนึ่งในที่ดินที่เช่าจากเจ้าที่ดิน อีกส่วนหนึ่งจะทำในที่ดินที่เป็นของเจ้าที่ดินโดยตรง

หนังสือเกรงในอิทธิพลกับพระราชทานยศศักดิ์ เพื่อเป็นมิตรต่อกัน อ่างจาก
ญาณกา ประภาพันท์, "ระบบเจ้าภาษีนายอากรสมัยกรุง เทพฯ ยุคต้น,"
หน้า 7.

(1) Marc Bloch, "Feudalism European," Encyclopaedia of The Social Science, ed. Edwin R.A. Seligman (New York: Macmillan Company, 1931), VI: 204; Briggs and Jordan, Economic History of England, 11th ed. (London: Tutorial University Press, 1964), p. 19; Henry Pirenne, Social and Economic History of Medieval Europe (London: Routledge and Kegan Paul, 1961), p. 12.

ระบบการผลิต

ศูนย์กลาง เศรษฐกิจในสังคมศักดินายุโรปยุคก่อนอยู่ในชุมชนหมู่บ้านที่เรียกว่า "manor" (1) พื้นฐานระบบ เศรษฐกิจในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการเช่าที่ดิน ชีวิตเศรษฐกิจในหมู่บ้านเป็นสังคมเกษตรกรรมที่พึ่งตัวเอง ผลผลิตที่ชาวบ้านผลิตได้ทั้งปีนั้น มีโดยลิกเพื่อเป็นผลประโยชน์ คือมีคุณค่าเพื่อใช้เท่านั้น ไม่มีคุณค่าเพื่อการแลกเปลี่ยน ชาวนาต้องถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานในที่ดินของเจ้านัคนเสีย 3 วันใน 1 อาทิตย์ และยังคงเสียค่าเช่าให้กับเจ้านัคนด้วย (2) ลักษณะเช่นนี้ทำให้ระบบ เศรษฐกิจไม่มีการผลิตเพื่อการค้า ไม่มีการใช้เงินตราในการแลกเปลี่ยนอย่างแพร่หลาย ปราศจากตลาด เป็นเศรษฐกิจซึ่งนอกจากการ เคลื่อนย้ายทรัพยากรโดยการ เก็บส่วยหรือรายได้ของผูปลูกครองแล้ว ก็ไม่ค่อยจะมีการ เคลื่อนย้ายทรัพยากรในทางใดอีก (3) หน่วยผลิตแต่ละหน่วยสามารถผลิตเพื่อใช้เอง ด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ อย่างง่าย ๆ กิจกรรมทางหัตถกรรมมีโดยแยกจากเกษตรกรรม ที่เป็นเช่นนี้สืบเนื่อง จากพันธะเงื่อนไขของสังคมที่ยึดบนพื้นฐานของการเช่าที่ดิน ที่กำหนดให้ชาวบ้านต้องผลิตและถูกเกณฑ์แรงงานให้แก่เจ้านัคน เพื่อตอบแทนการที่เจ้านัคน

(1) นอกจากในความหมายที่ใช้ทางเศรษฐกิจ ที่หมายถึง ที่ดินที่ไพร่เช่ามาทำกิน เพื่อผลประโยชน์ของเจ้านัคนแล้ว "manor" ยังใช้ใน ความหมายทางการ เมืองและสังคมที่หมายถึง ศูนย์กลางของอำนาจผูปลูกครอง (คือเจ้านัคนมูลนายหรือเจ้านัคน) ที่จะเรียกเก็บภาษีอากรและตัดสินคดีความ ทาง ๆ อีกด้วย.

(2) Henry Pirenne, Social and Economic History of Medieval Europe, p. 12.

(3) John Hicks, A Theory of Economic History (London: Oxford University Press, 1969), p. 22.

ให้ที่ดินเช่าทำกินและการคุ้มครองอื่น ๆ และขณะเดียวกันสังคมยุโรปในสมัยกลางยุคต้นมีสงครามเกิดขึ้นอยู่เสมอ ทั้งนี้หน่วยผลิตทุกหน่วยถูกกำหนดให้ผลิตเพื่อการป้องกันประเทศเป็นสำคัญ⁽¹⁾ แรงงานของไพร่นอกจากถูกเกณฑ์ไปทำในที่นาของเจ้านั้ดินแล้ว ยังถูกเกณฑ์ให้ทำสงคราม ก่อสร้างกำแพงเมือง หอระบ เรือรบอีกด้วย

จะเห็นว่าชีวิตของชาวนาในสมัยกลางที่มีพันธะผูกพันกับที่ดิน มีความยากลำบากมาก โดยทั่วไปแล้วการมีชีวิตของบุคคลเหล่านี้ก็มิได้แตกต่างจากชีวิตในสังคมทาสโบราณแต่อย่างใด⁽²⁾ ภาวะดังกล่าวมีผลกลายเป็นคลื่นที่เคลื่อนตัวอยู่ข้างใต้ความเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นในระยะต่อไป

การสลายตัวของชนชั้นศักดินาและกำเนิดของชนชั้นนายทุน

ในสังคมศักดินายุโรปสมัยกลางยุคต้นการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน นอกจากการส่งส่วยและรายไ้ของเจ้านั้ดินแล้ว การเคลื่อนย้ายทรัพย์สินอื่น ๆ เกือบจะไม่มี ชีวิตเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับที่ดิน เป็นเศรษฐกิจที่มีศูนย์กลางอยู่ที่หมู่บ้าน ไม่มีเมือง อยางไรก็ตามในช่วงต้นคริสต์วรรษที่ 11 และที่ 12 เป็นต้นไป เริ่มเกิดมีเมืองขึ้น การขยายตัวของเมืองนั้นเกิดขึ้นจากพันธะเงื่อนโซ่ของระบบศักดินาที่ไพร่ต้องผูกพันกับเจ้านั้ดิน ต้องถูกบังคับให้มาขึ้นใจเจ้านั้ดิน ต้องเสียภาษี เพื่อแลกกับอำนาจการคุ้มครอง⁽³⁾

(1) Rudoff Köttschke, "Manorial System," Encyclopeadia of the Social Science, ed. Edwin R.A. Seligman (New York: Macmillam Company, 1933), X: 97.

(2) Henry Pirenne, Social and Economic History of Medieval Europe, p. 12.

(3) D.W. Robert, An Outline of the Economic History

ภาวะดังกล่าวจึง เป็น เป้าประสงค์อันแรกสำหรับคนเมือง คือ ก่อการ อธิปไตยและ
 ปลดปล่อยพันธะศักดินาเสีย (1) ประกอบไว้ในสังคมศักดินายุโรป ความขัดแย้ง
 ระหว่างสถาบันพระมหากษัตริย์กับสันตะปาปา ที่ต่างก็อ้างถึงถึงสิทธิเกื้อหนุนในความ
 เป็นเจ้าของที่ดินต่าง ๆ ในชั้นพีมา ซึ่งรวมทั้งการเก็บภาษีอากรการค้าขายป้อม-
 ปรากร เป็นต้น (2) มีส่วนช่วยทำให้เกิดคนเมืองขึ้น คนเมืองนั้นประกอบด้วยคน
 2 ประเภท คือ พ่อค้าและช่าง ซึ่งมีที่มาจากไพร่และพวกลูกคนหลัง ๆ ของขุนนาง
 ซึ่งอาจไม่ใคร่มีที่ถิ่นจากพ่อ พ่อค้าและช่างที่อยู่ในเมืองมีความแตกต่างจากพ่อค้าและ
 ช่างในชนบทหมกมุ่น พ่อค้าและช่างในเมืองไม่คงมีความสัมพันธ์กับที่ดิน มีความอิสระ
 ในอาชีพ ไม่มีพันธะและคอบค้ำส่งจากพวกเจาที่ดิน ดังนั้นการปรากฏของคนเมืองนี้-
 และที่ทำให้เกิดภาวะแห่งเสรีภาพ และก่อให้เกิดระบบนายทุนขึ้นแทนที่ระบบศักดินา

การขยายตัวของ เมืองพร้อมกับการขยายตัวของการค้า ในขณะที่การค้า
 ขยายตัวพวกพ่อค้า (3) จะเขาควบรวมการผลิตไว้ในมือ กล่าวคือในชุมชนที่มีพื้นฐาน
 อยู่กับการผลิตสินค้าควยกิจกรรมขนาดเล็ก ชาวไรชาวนาและช่างฝีมือนำผลผลิตที่
 พวกเขาเองไม่สามารถใช้มูลค่าในการใช้ (เหลือจากการบริโภคแล้ว) นำไปตลาด
 ขายให้ได้เงินมาเพื่อแลกเปลี่ยนเอาสิ่งของอื่น ๆ ที่มีคุณค่าในการใช้ (ที่ต้องการ
 มากกว่า) ลักษณะนี้จะเป็นการขายเพื่อซื้อ (c-m-c)

of England. (London: Longman Free and Co Ltd, 1965), p. 20.

(1) Arthur Birne, An Economic History of the British Isles. (London: Methuen and Co Ltd, 1965), p. 80.

(2) ความขัดแย้งนี้โปรดอ่านรายละเอียดใน กอญ เกื้อ สุวรรณทัตเพียร, อารยธรรมตะวันตก (พระนคร: สำนักพิมพ์คัมภีร์, 2519); หน้า 74 - 82.

(3) Pirenne ได้พูดถึงพวกพ่อค้าว่า ไม่ได้มาจากชาวนา แต่มาจากบุคคลที่มีความประพฤติเสรีแล เป็นคนหลงลอย ใจจายสุรุยสุราย เป็นนักผจญภัย เป็นพวกโจร อ้างจาก Arthur Birne, Ibid p. 82; และ

Henry Pirenne, "The Merchant Class," Medieval City: Their Origin and Revival of Trade, (New Jersey: Princeton University

แต่ในชุมชนที่มีการผลิตสินค้าด้วยกิจกรรมขนาดเล็ก พอดค้าผู้มีเงินอยู่ในมือ
 ดำเนินการทาง เศรษฐกิจทางจากชาวไร่ชาวนาและช่างฝีมือ บุคคลประเภทนี้
 ไปตลาดเพื่อซื้อสินค้าแล้วไปขาย คือ ซื้อเพื่อขาย (m-c-m) เกิดผลกำไร
 เกินขึ้น (m-m = กำไร) ซึ่งจะเป็นทุนต่อไป อำนาจของชนพอดค้าที่มีพื้นฐาน
 อยู่การค้าจะเป็นตัวเร่งให้มีการขยายผลผลิตที่มีมูลค่าเพื่อการแลกเปลี่ยน หรือ
 อาจจะทำให้เกิดการเพิ่มผลผลิตใหม่มากขึ้นจะทำให้เปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจการผลิต
 เพื่อค้า (1) อันจะเป็นพื้นฐานการผลิตแบบอุตสาหกรรมต่อไป กล่าวคือ ใน
 ขณะที่มีการค้าขายได้เจริญขึ้น การเกษตรกรรมและหัตถกรรมทั้งในหมู่บ้านและ
 ตัวเมือง ซึ่งดำเนินการโดยมีผลผลิตอิสระที่ประกอบขาย ชาวนา ชาวไร่
 และช่าง ถูกแทนที่โดยระบบการวางจ้าง (putting-cut system) ใน
 ฐานะที่มีทุนอยู่ในมือ พอดค้าจะไปวางจ้างให้ชาวไร่ชาวนาเพราะปลูกพืชที่ตนต้องการ
 หรืออาจจะนำวัตถุดิบไปจ้างให้ช่างอิสระทำ โดยที่บุคคลเหล่านี้จะยังคงทำงาน
 ในที่ดินของตน แต่โดยวางจ้าง ปรากฏการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
 ความสัมพันธ์แบบศักดินา คือ แทนที่ชาวนาจะขายผลผลิตหรือแรงงานให้แก่
 เจาที่ดิน ชาวนาก็จะขายเป็นเงินซึ่งได้จากการวางจ้างที่พอดคามาวางจ้าง

ก่อนศตวรรษที่ 15 ชาวนาผูกพันกับที่ดิน เมื่อระบบ เศรษฐกิจ เริ่มเข้า
 สู่เศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อการค้า มีการขยายการผลิต ทำให้มีการใช้ เงินตราอย่าง
 แพร่หลาย ที่ดินกลายเป็นแหล่งรายได้สำคัญ (2) ในภาวะเศรษฐกิจนี้ ชาวนา

Press, 1970) pp. 106 - 129.

(1) Karl Marx, "Historical Facts about Merchants' Capital," Capital, 3: 236 - 237.

(2) Briggs and Jordan, Economic History of England, pp. 32 - 33.

ซึ่งมีฐานะ เป็นไพร่หรือกึ่งชาวนากลายเป็นชาวนาอิสระ แทนที่จะเป็นชาวนา
ที่ทำการผลิตเพื่อส่งส่วยแก่เจ้านดิน โดยที่ส่วนหนึ่งเป็นค่าเช่าที่ดิน อีกส่วน
ถูกเกณฑ์แรงงานให้ไปทำงานในที่ดินของเจ้านดิน กลายมาเป็นชาวนาอิสระ
ผู้ทำการผลิตหรือเป็นแรงงานรับจ้าง ทำการผลิตเพื่อประโยชน์โดยใช้แรงงาน
ของเขา ผลผลิตหรือเงินที่ไถมา ถูกนำไปจ่ายเป็นค่าจ้างหรือแรงงานบังคับ
แก่เจ้านดิน ตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 15 เป็นต้นไป แรงงานรับจ้างปรากฏ
เด่นชัดขึ้น เมื่อโรงงานหัตถกรรมทอผ้าขนสัตว์ที่เฟื่องฟูในประเทศ เนเธอร์แลนด์
ขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ราคาขนสัตว์สูงขึ้น พวกเจ้านดินมีความปรารถนา
ที่จะแปลงไรนาของตนให้เป็นทุ่งเลี้ยงสัตว์ เพื่อหวังความมั่งคั่งใหญ่กับพวกตนมาก
ยิ่งขึ้น⁽¹⁾ เกิดการลอมรวัวและในที่สุดยี่ดที่ดินไร เป็นของตนเองชาวนาถูกไล่
ทำให้ชาวนาเสียปัจจัยการผลิตที่เขาเคยถือครองไป⁽²⁾

หลังจากถูกค้ำจุนจากที่ดิน ชาวนากลายเป็นแรงงานอิสระ
สามารถขายพลังแรงงานที่เขายังคงเป็นเจ้าของไว้ได้ พลังแรงงานกลายเป็น
สินค้าชนิดหนึ่งในตลาด ลักษณะนี้เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญ คือ เกิดแรงงานรับจ้าง
พร้อม ๆ กับการก่อรูปของชนชั้นนายทุน มีการเปลี่ยนความสัมพันธ์แบบนายกับ
บ่าวมาเป็นแบบนายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจของ
การผลิตแบบนายทุน⁽³⁾ นายทุนที่เกิดขึ้นโค่นล้มอำนาจของรัฐในการ "จำกัด"

(1) สุภา ศิริमानนท์, แคปิตะลิสซึม (พระนคร: สำนักพิมพ์เคล็ดไทย
2519), หน้า 24.

(2) ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจและการเมือง, หน้า 93.

(3) Ernesto Laclau, "Feudalism and Capitalism in
Latin America," New Left Review, p. 25.

คาง (1) เพื่อควบคุมคางให้อยู่ในระดัที่พอดี เพื่อสร้างมูลค่าส่วนเกินที่เพิ่มขึ้น คองคางในระดัที่ต่ำ ขณะเดียวกันคองการแรงงานจำนวนมากที่อยู่ในระดัที่ต่งพียงนายทุน ลักษณะนี้ก่อให้เกิดการสะสมทุนขึ้นแรกเริ่ม ปรากฏทุนขึ้นแรกสู่คางสะสมในมือของนายทุน ซึ่งเป็นฐาน เศรษฐกิจสำคัญของชนชั้นนายทุน

การเปลี่ยนฐานะแรงงานรับจ้างพร้อมกับปัจจัยการบังชีฟและแรงงานของเขา "ทุน" นำผลสู่การทำลายอุตสาหกรรมแบบครัวเรือน เกิดกระบวนการที่ตัดกรรมแยกจากเกษตรกรรม ก่อนหน้านั้นครัวเรือนขนาดใหญ่ นอกจากทำนา เป็นอาชีพหลักแล้ว ยังทำการผลิตหัตถกรรมในครัวเรือน เพื่อการบริโภคอีกด้วย ภายหลังจากที่ดิน วัตถุคิมและปัจจัยในการยังชีพที่ชาวนายยังมีอยู่กลายเป็นสินค้าที่ชาวนายนำมาขายยังโรงงานหัตถกรรม ในที่สุดชาวนายกลายเป็นกรรมกรมีชีวิตอยู่กับคาง ดังนั้นการที่ชาวนายถูกตัดขาด

(1) ในยุโรปมีหลายประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เติคการณที่ชาวนายถูกไล่นั้น ปรากฏว่าโรงงานหัตถกรรมยังมีขนาดเล็กไม่สามารถที่จะรับแรงงานอิสระเขาทำงาน ทำให้แรงงานอิสระส่วนใหญ่กลายเป็นคนจรจัด รัฐไลโซอำนาจทางกฎหมายทำการบังคับและลงโทษที่รุนแรง เพื่อจัดระเบียบของระบบคางแรงงาน ทั้งนี้โดยการสนับสนุนและผลักดันของนายทุน ซึ่งคองการโค่นอำนาจของคองการองเดิม และทำลายการผลิตแบบเลี้ยงตัวเอง เพื่อเปลี่ยนสู่การผลิตแบบนายทุน การที่นายทุนเขามามีส่วนสำคัญคองการจัดระเบียบระบบคางแรงงานนั้น เพราะว่าการขึ้นมามีอำนาจของพระมหากษัตริย์เหนือพวกเจาที่คิมใหญ่ ๆ ควบพลังความสนับสนุนจากคนเมือง โดยเฉพาะพวกพอดคา เช่น การขึ้นมามีอำนาจของพระเจาเฮนรี่ที่ 7 (Henry VII) แห่งราชวงศ์-ทิวอด (Tudor) ของอังกฤษ เป็นต้น.

จากปัจจัยการผลิต ทำให้เกิดกระบวนการที่หักถกรมแยกจาก เกษตรกรรม นอกจากนี้ยังทำให้ระบบการค้าภายในประเทศขยายตัว เป็นลักษณะสำคัญของการผลิตแบบนายทุนอุตสาหกรรมต่อไป⁽¹⁾

ปรากฏการณ์ที่นายทุนเช่าความคมการผลิตไว้ในมือ มีผลทำให้ทุนหรือปัจจัยการผลิตมารวมสะสมอยู่ในมือชนชั้นนี้ การที่ชนชั้นนี้สามารถเปลี่ยนโครงสร้างระบบ เศรษฐกิจแบบศักดินาได้นั้น เนื่องจากระบบศักดินายุโรปเป็นระบบอำนาจกระจาย และประกอบด้วยกรรมสิทธิ์ของสถาบันกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล ผลผลิตที่เพิ่มขึ้น เกิดจากความต้องการของชนชั้นผู้มีทุนในมือ ที่ต้องการเพิ่มพูนรายได้หรือความร่ำรวยของตนยิ่งขึ้น ควบขอเท็จจริงจึงกล่าวข้างต้นนี้ มีผลกระทบต่อภายในระบบ เศรษฐกิจ ใหม่การพัฒนาเทคนิค เครื่องมือเครื่องใช้ ในการผลิต มีการพัฒนาระบบการวางจ้างทั้งในไร่นาและตัวเมือง ในที่สุดผู้ผลิตถูกแยกจากปัจจัยในการผลิต ยังผลให้พลังแรงงานจำนวนมากมารวมสะสมอยู่ในมือของนายทุน เพราะฉะนั้นชนชั้นนายทุนสามารถเกิดขึ้นได้จากในระบบ เศรษฐกิจ และเป็นชนชั้นที่มีความเป็นอิสระจากอำนาจรัฐเดิม ลักษณะเช่นนี้จะแตกต่างจากชนชั้นนายทุนในสังคมแบบเอเชีย

บทบาทของชนชั้นนายทุนในสังคมเอเชีย

กรรมสิทธิ์ในที่ดิน

ในสังคมศักดินาเอเชีย⁽²⁾ แม้จะมีลักษณะความสัมพันธ์ทางสังคม การเมืองที่แบ่ง เป็นนปถกรองและผู้อยู่ใตปนถกรอง เหมือนกับสังคมศักดินายุโรป

(1)

Karl Marx, "The So-Call Primitive Accumulation," Capital, 1: 716.

(2)

มาร์กซ เห็นว่าในเอเชียระบบเศรษฐกิจการเมืองมีรูปแบบพิเศษ

แต่ลักษณะความสัมพันธ์ในสังคมศักดินาเอเชียจะเป็นความสัมพันธ์โดยตรงระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชน ทั้งนี้ด้วยเหตุผลว่าการผูกขาดการครอบครองที่ดินทั้งหมดตกอยู่ในอำนาจของพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงเป็นเจ้าของที่ดินทั้งหมด จึงทำให้ฐานะของพระมหากษัตริย์เป็นเจ้านิคม (1) เพราะฉะนั้นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้น จึงมีเงื่อนไขผูกพันกับอำนาจของรัฐ ราษฎรที่มีสิทธิเช่าจับของที่ดินทำกิน เนื่องจากได้รับ "พระบรมราชานุญาต" จากพระมหากษัตริย์ และเพื่อตอบแทน "พระบรมราชานุญาต" ราษฎรต้องมีพันธะเงื่อนไข คือ การเสียค่าเช่าที่ดินในรูปของภาษี และเพื่อแลกเปลี่ยนกับการคุ้มครองและการบริการของรัฐ ของทุกเกณฑ์ให้รับใช้พระมหากษัตริย์ ซึ่งปรากฏในรูปของผลผลิตหรือแรงงาน ฉะนั้นจะพบวาระรูปแบบของการเอาผลผลิตจากแรงงานของราษฎรทั้งในระบบเศรษฐกิจสังคมศักดินายุโรปและเอเชีย โดยพื้นฐานความสัมพันธ์ที่วนที่ดินนั้นไม่แตกต่างกันแต่อย่างไร เพียงแต่ว่าในระบบเศรษฐกิจศักดินายุโรปจะมีลักษณะอำนาจกระจายไปอยู่ในมือของเจ้านิคมต่าง ๆ (2)

เขาเรียกระบบเศรษฐกิจชนิดนี้ว่า "ระบบการผลิตแบบเอเชีย" ซึ่งเป็นแบบเฉพาะตัวโดยให้ลักษณะสังคมและการผลิตแบบนี้อยู่ระหว่างสังคมทาสและศักดินายุโรป อ้างจาก ญาคา ประภาพันธ์, "ระบบเจ้าภาษีนายอากรกรุงเก่า ยุคต้น," หน้า 9; สุรพงษ์ ชัยนาม, มาดขและสังคมนิยม (พระนคร: สำนักพิมพ์เศลลิตไทย, 2517), หน้า 100; สำหรับขอมูลทางประวัติศาสตร์ที่น่ามาสร้างทฤษฎีนี้ ได้จาก อินเจีย จีน และเปอร์เซีย เพราะฉะนั้นในการอธิบายต่อไปจะเป็นการพิจารณาจากจีนเป็นสำคัญ.

(1) Barry Hindess and Paul Q Hirst, Pre-Capitalist Modes of Production. (London: Roulledge & Kegan Paul, 1975), p. 194.

(2) Ibid., p. 224.

ข้าราชการ ซึ่งทำหน้าที่ผู้จัดการมากกว่าการ เป็นเจ้าของทรัพย์สิน (1)

ระบบการผลิต

พื้นฐานเศรษฐกิจของสังคมนิยม คือการ เกษตรกรรมที่พึ่งตัวเอง
 หมู่บ้าน เป็นหน่วยผลิต การผลิตนั้นนอกจาก เพื่อยังชีพแล้วก็ผลิต เพื่อส่งส่วยภาษี
 อาจจะเป็นผลผลิตหรือแรงงานหรือทั้งสองอย่าง ทั้งนี้เนื่องจากการ แ่งชั้น
 ของสังคมทำให้เกิดการ ถายเทความอุดมสมบูรณ์จากล่างสู่บน (2) เมื่อเป็น
 เช่นนี้การผลิตจึงมีลักษณะการผลิตที่ผลิต เฉพาะที่มีค่าประโยชน์เพื่อใช้ (use
 values) เท่านั้น (3) ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะผลิต เพื่อเป็นมูลค่าแลกเปลี่ยน
 (exchange values) ผลผลิตส่วน เกินของสังคมถูกถ่ายเท เขาทองพระ ะคลังของ
 รัฐ และกระจัดกระจายไปอยู่กับขุนนาง ผลตอบแทนที่ราษฎรได้รับ นอกจาก
 การ อางความคุ้มครองและการ เป็นผู้นำทางศาสนาแล้ว กานการช่วยเหลือ
 การผลิตของรัฐมีใคให้ความช่วยเหลือมากนัก นาน ๆ รัฐจะจัดระดมพลสร้าง
 เขื่อนหรืออ่างฝาย ผู้ผลิตหรือชาวบ้านขาดสิ่งจูงใจในการผลิต นอกจากนี้ยังถูก
 เกณฑ์แรงงานให้ไปประกอบกิจของชนชั้นปกครอง เช่น ในยามสงครามถูก
 เกณฑ์ไปรบ แม้ในยามสงบก็ถูกเกณฑ์ให้รับใช้ เจานาย ขุนนาง เป็นการสวนตัว

(1) เรื่อง เดียวกัน.

(2) เรื่อง เดียวกัน, หน้า 5.

(3) Ernest Mandel, "The Asiatic Mode of Production

and the Historical Pre-Condition for the Rise of Capital,"

The Formation of the Economic Thought of Karl Marx. (London:

Review Press, 1971), p. 123.

ราษฎรดำรงชีพอยู่อย่างลำบาก หน่วยผลิตทุกหน่วยของผลิตทุกอย่าง เพื่อบังคับให้
ทำให้กิจกรรมที่กิจกรรมไม่สามารถแยกจาก เกษตรกรรม

อย่างไรก็ดีในระดัหนึ่งแล้ว ชาวนาในสังคมแบบเอเชียก็ไม่ต่าง
จากชาวนาในสังคมศักดินายุโรป คือ ทำการผลิตเพื่อส่งส่วย แต่เหตุไฉนระบบ
นายทุนในสังคมแบบเอเชีย (ยกเว้นที่เป็นที่มีระบบศักดินาเป็นแบบอำนาจกระจาย
กวากลายกับศักดินายุโรป) จึงเกิดขึ้นชากวาสังคมศักดินายุโรปตะวันตก ?

การประนีประนอมระหว่างชนชั้นศักดินากับชนชั้นนายทุน

ภายใต้เงื่อนไขความสัมพันธ์ของสังคมที่กษัตริย์ทรงกร วมครองผูกขาด
ที่ดินไว้ทั้งหมด ราษฎรมีพันธะเงื่อนไขของส่งส่วยหรือถูกเกณฑ์แรงงานให้แก่รัฐ
ทำให้ไม่เกิดวิวัฒนาการในลักษณะที่ผลิตเปลี่ยนแปลงเป็นสินค้า ไม่มีการแลกเปลี่ยน
เปลี่ยนระหว่างชุมชน มีเพียงการแลกเปลี่ยนกันระหว่างสมาชิกของชุมชนใน
ชุมชนหนึ่ง (1) เป็นเศรษฐกิจที่ไม่มีการ เคลื่อนย้ายทรัพยากรอื่นใดในสังคม
นอกจากการส่งส่วยและรายได้ของรัฐ ลักษณะดังกล่าวมิได้นิยามความวาสังคม
แบบเอเชียจะไม่มีเมือง แต่การปรากฏของ เมืองในสังคมนี้เป็น เมืองที่ขึ้นโดยตรง
กับเมืองแม่หรือเมืองหลวง กษัตริย์ในฐานะเป็นตุกมอำนาจรัฐโดยสมบูรณ์จะส่ง
พวกเจ้านายหรือขุนนาง เป็นตัวแทนไปปกครอง เมืองต่าง ๆ เหล่านี้ กษัตริย์
จะเป็นตุกษาดอำนาจการ เมืองและการค้า (2) เมืองที่เกิดขึ้นนั้นต้องอาศัย
ชนบทธณัตว์ เมืองสำหรับอาหารและการอยู่อาศัยของตัวเมือง ซึ่งต่างจากเมือง
ในความหมายของสังคมศักดินายุโรปที่ชนบทธณัตว์ เมืองจะเป็นฝ่ายพึ่งพาเมือง

(1) Lawrence Krader, The Asiatic Mode of Production

(Netherland: Van Forcuim & Company B.V., 1975) p. 132.

(2) สุรพงษ์ ชัยนาม, มาร์กและสังคมนิยม, หน้า 199.

ในการขายและซื้อสินค้า ทำให้เมืองสามารถขยายตัวและ เป็นศูนย์กลางการ
 สะสมทุน⁽¹⁾ พวกพ่อค้าและช่างที่อาศัยอยู่ในเมือง เมื่อใดอำนาจทาง เศรษฐกิจ
 แลว ไคขอความคุ้มครอง จากกษัตริย์ซึ่ง เป็นบริวารกับพวกเขา เจ้าขุนนาง ทำให้
 พวกเขาสามารถ เป็นอิสระ จากพันธะศักดินาและขยายกิจกรรมทางการค้าได้
 ลักษณะนี้จะตรงข้ามกับพ่อค้าและช่างในสังคมแบบเอเชีย ที่ถือว่าเกิดขึ้นภายใต้
 อำนาจของรัฐ พ่อค้ามีฐานะ เป็นเครื่องมือหาเงินให้กับรัฐบาลและตัวขุนนาง⁽²⁾
 ทั้งนี้ เนื่องจากการค้าเพิ่มขึ้น เป็นการค้าที่ เพื่อความพอใจและต้องการของกษัตริย์
 และขุนนาง ซึ่ง เป็นผูกขาดและควบคุมผลิตภัณฑ์ส่วนเกิน⁽³⁾ พวกเขาจะ
 ทำการค้าผูกขาดภายใต้ อำนาจคุ้มครองของระบบศักดินา ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด
 คือ ระบบเจ้าภาษีผูกขาด (tax-farming) รัฐจะผูกขาดการกาของประเทศ
 โดยมอบอำนาจนี้แก่ขุนนางตามหัวเมือง พ่อค้าจะรับช่วงซื้อจากขุนนาง จึงจะ
 สามารถทำการค้าได้⁽⁴⁾ ทำให้ส่วนเกิน (คือ กำไร) ตกเป็นของฝ่ายศักดินา

(1) เทยา ฉายะพงษ์, "แรงงานบังคับภายใต้ระบบศักดินาไทย"
 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาเศรษฐศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518, หน้า 39 - 40.

(2) ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "คำบรรยายประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ
 เปรียบ เทียบ" หน้า 50.

(3) สุรพงษ์ ชัยนาม, มากซ์และสังคมนิยม, หน้า 202.

(4) ตัวอย่าง "ภาษีเกลือ" ในประเทศจีน รัฐบาลราชวงศ์ชิง
 ผูกขาดการออกใบอนุญาตผลิตจำหน่ายและขนส่ง เกลือ รัฐบาลมอบอำนาจนี้
 ให้แก่ขุนนางในทางจังหวัดเป็นผู้พิจารณาขายใบอนุญาตให้กับพ่อค้า โดยพ่อค้า
 มอบเงินจำนวนมากให้กับขุนนาง จึงจะได้สิทธิผลิตและจำหน่ายเกลือ อ่างจาก
 ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, "คำบรรยายประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ เปรียบ เทียบ,"
 หน้า 50.

มากกว่าจะนำมาลงหน้าขยายกิจการ (1) เพราะฉะนั้นอำนาจของสหภาพ
จึงไม่มีพื้นฐานอยู่ที่การค้า อันจะเป็นตัวเร่งให้มีการขยายการผลิต เพื่อเป็น
พื้นฐานการพัฒนาเขาในระบบนายทุนอุตสาหกรรม (2) ดังเช่นที่ปรากฏอยู่ใน
สังคมยุโรป แต่เป็นอำนาจของชนที่มีพื้นฐานจากฝ่ายศักดินา หรือจากกรอ
กับระบบราชการ (เนื่องจากไคเปลกว่าไรท์อายุกว่า โดยไม่ต้องเสี่ยงกับการ
ล้มละลายมากนัก) และด้วยเหตุผลเช่นนี้ทำให้สังคมแบบ เอเซียพัฒนาเขา
ระบบทุนสาขา ไม่มีการพัฒนาเทคนิคการผลิตมากนัก การผลิตที่ผลิตเพิ่มขึ้น
เกิดจากการขยายการผลิตโดยการขยายพื้นที่เพาะปลูก อำนาจสหภาพไม่
สามารถที่จะเร่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางชนชั้นให้เป็นอย่าง
นายจ้างกับลูกจ้าง

โดยสรุปแล้วการระดมสะสมทุนไว้ในมือของชนชั้นนายทุนในสังคมแบบ
เอเซีย โดยการเข้างกับระบบราชการอันเป็นกลไกของรัฐ ภายใต้อำนาจ
เด็ดขาดของรัฐทำให้เกิดการประนีประนอมระหว่างฝ่ายศักดินากับฝ่ายนายทุน
ที่เกิดขึ้น เมื่อเศรษฐกิจเปลี่ยนสู่การผลิตเพื่อการค้า การคงอยู่ของชนชั้นผู้มี
อำนาจทางการค้า ปรากฏเป็นข้อเท็จจริงที่แน่ชัดว่า กระบวนการสะสมทุน
ได้จากผลผลิตส่วนเกินทาง เศรษฐกิจที่ผ่านความสัมพันธ์ทางแรงงานแตกต่างจาก
กระบวนการสะสมทุนของชนชั้นนายทุนในสังคมแบบยุโรปที่อำนาจทุนของพ่อค้า

(1) เรื่องเดียวกัน.

(2) การอธิบายข้างต้นนี้ ไม่ได้อธิบายการมีอยู่ของระบบการวางจาง
(putting-out system) ในสังคมแบบเอเซีย ระบบดังกล่าวมีอยู่ แต่มี
อยู่ในระดับต่ำมากจนไม่สามารถจะเร่งให้มีการขยายการผลิต เป็นแบบทุนนิยม
ได้ จนกระทั่งผลกระทบที่ได้รับจากอิทธิพลของจักรวรรดินิยมที่แผ่เข้ามาใน
ศตวรรษที่ 19.

สามารถเร่งให้เปลี่ยนแปลงแรงงานสู่ทุนในมือชนชั้นนายทุน เกิดแรงงานเสรี
 ลักษณะนี้ไม่เกิดขึ้นในสังคมแบบเอเชีย อำนาจทุนพอๆ ไม่สามารถทำลาย
 การผลิตอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน ทำให้กิจกรรมหัตถกรรมไม่แยกจาก
 เกษตรกรรม ระบบการตลาดภายในสังคมไม่ขยายตัวอย่างกว้างขวาง อันเป็น
 พื้นฐานที่ก่อให้เกิดการผลิตแบบนายทุน ทั้งนี้สืบเนื่องจากต้นทุนค่าแรงของชนชั้น
 นายทุนไม่เป็นอิสระจากอำนาจของรัฐ นายทุนในสังคมแบบนี้จึงมีลักษณะเป็น
 นายทุนข้าราชการ (Bureaucratic Capitalist) ผู้มีหน้าที่ทั้งทางบริหาร
 และกิจการ เศรษฐกิจ หรือบางครั้งทำหน้าที่นายทุนในลักษณะที่เป็นนายหน้าให้แก่
 ชุมนาง.

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย